

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018 (E 106/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtioneuvoston selvityksestä. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle 1.3.2018 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Leila Vilhunen, valtioneuvoston kanslia
- finanssineuvos Martti Salmi, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Akseli Koskela, työ- ja elinkeinoministeriö
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- johtava asiantuntija Janica Ylikarjula, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Jukka Leskelä, Energiateollisuus ry
- asiantuntija Elina Kamppi, Finanssiala ry
- kansainvälisten asioiden päällikkö Pekka Ristelä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Petri Malinen, Suomen Yrittäjät ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Eduskunnalle on lähetetty perustuslain 97 §:n mukaisesti EU-ministerivaliokunnan 28.11.2017 puoltama valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia vuodelle 2018. Lisäksi ministeriöt ovat laatineet omat EU-vaikuttamissuunnitelmansa 2018 sektorinsa asioista.

Vaikuttamisstrategiassa linjataan sekä valtioneuvoston kantoja käynnissä oleviin että alustavia kantoja tiedossa oleviin keskeisiin tuleviin aloitteisiin.

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleisiä huomioita

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia vuodelle 2018 on lajissaan kolmas vuosittainen Suomen keskeisimpiä vaikuttamishankkeita ja prioriteetteja koskeva asiakirja. Edellisvuosien tavoin siinä on nostettu esille ajankohtaisia toimintaympäristöön liittyviä horisontaalisia kysymyksiä, mutta pääpaino on sektorikohtaisten hankkeiden läpikäynnissä.

Talousvaliokunta pitää EU-vaikuttamisstrategiaa varsin konkreettisena ja kattavana EU-vaikuttamisen kuvauksena. Strategia on tärkeä väline Suomen EU-vaikuttamista koskevan keskustelun käymiseen ja vaikuttamistyön tekemiseen näkyväksi ja ymmärrettäväksi. Nykyisessä muodossaan strategia on kuitenkin ennemminkin EU-vaikuttamista koskeva raportti ja keskeisten hankkeiden listaus kuin varsinainen strategia. Se tuo esille keskeiset vaikuttamiskohteet, mutta siitä puuttuu monilta osin yksittäisiä lainsäädäntöhankkeita pidemmälle katsova näkökulma. Samoin eri asiaryhmien painoarvo ja priorisointi Suomen EU-vaikuttamisessa jäävät osin epäselviksi. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että tiettyjen kehityksessä olevien politiikka-alueiden, kuten EU:n sosiaalisen ulottuvuuden, käsittely on strategiassa melko suppeaa.

Vaikuttamisen prioriteeteista

Monet keskeisistä EU-vaikuttamisen osa-alueista ovat luonteeltaan jatkuvia prioriteetteja. Talousvaliokunta on aiemmin EU-vaikuttamisstrategiasta lausueessaan (TaVL 7/2017 vp — E 123/2016 vp) todennut, että strategiaan tulisi sisällyttää arvio Suomen tavoitteiden edistymisestä näillä alueilla. Strategia ei kuitenkaan sisällä tällaista arviota, mikä vaikeuttaa vaikuttamistavoitteiden kohdentamisen ja vaikuttamisen onnistumisen arviointia. Talousvaliokunnan toimialan näkökulmasta tällaisia keskeisiä aihealueita ovat esimerkiksi digitaaliset sisämarkkinat, kiertotalous sekä energia- ja ilmastopolitiikka.

Digitalisaatio ja sisämarkkinat ovat olleet useiden vuosien ajan Suomen EU-vaikuttamisen painopisteitä. Monet aihealueen kannalta keskeiset lainsäädäntöuudistukset ovat kuitenkin viivästyneet tai kaventuneet suunniteltua vaatimattomammiksi. Talousvaliokunta yhtyy strategian perusajatukseen mahdollistavasta sääntelystä ja ylisääntelyn välttämisestä. Strategiassa olisi kuitenkin ollut perusteltua tarkastella nyt esitettyä konkreettisemmin, miten tavoitteet ovat edistyneet, millä aihealueilla aloitteita edelleen tarvittaisiin ja kuinka Suomi niitä pyrkii edistämään.

Talousvaliokunta korostaa energia- ja ilmastosektorin merkitystä EU-vaikuttamisen keskiössä. Strategiassa on tunnistettu operatiivisesti merkittävät tämän hetken vaikuttamishankkeet. Energia- ja ilmastopolitiikan linjaukset tulisi samalla kytkeä myös pidemmän aikavälin tavoitteisiin. Valiokunta painottaa erityisesti päästökauppajärjestelmän kehittämisen merkitystä EU:n ilmastopolitiikan keskeisimpänä välineenä päästöjen alentamisessa.

EU-vaikuttamisstrategia sisältää lukuisia aihealueita, joihin talousvaliokunta määrittää yksityiskohtaisemmat kantansa eri sektoreita koskevien hankkeiden ja strategioiden yhteydessä. Yksi keskeisimmistä ja unionin suuntaa ratkaisevasti määrittävistä osa-alueista on EMU:n kehittäminen, jota koskevat linjaukset tulevat valiokunnan käsiteltäviksi sekä asiaa koskevan valtioneu-

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2018 vp

voston selvityksen E 115/2017 vp yhteydessä että asiaan liittyviä lainsäädäntöehdotuksia käsiteltäessä.

Suomen tuleva puheenjohtajakausi

EU-vaikuttamisen strategisen näkemyksen tarvetta korostaa Suomen lähestyvä EU-puheenjohtajakausi. Tämä on vaikuttamisstrategiassa tuotu esille, mutta aihealuetta on lähestytty ennen muuta teknisenä kysymyksenä. Puheenjohtajakaudelle asetetuista tavoitteista painottuu erityisesti kustannustehokkuus, eikä strategiassa ole niinkään korostettu puheenjohtajuutta Suomelle tarjoutuvana vaikuttamisen ja EU-agendan määrittelyn paikkana. Talousvaliokunta pitää tätä valitettavana, koska erityisesti Suomen puheenjohtajakauden ajoittuminen komission vaihtumisen ja agendan asettamisen ajankohtaan korostaa sisällöllisten tavoitteiden tarvetta ja valmiutta myös muun tyyppiseen vaikuttamiseen kuin lainsäädäntöhankkeiden tehokkaaseen eteenpäin viemiseen.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen aloittaa kiireellisesti puheenjohtajakautta koskeva strategisten, sisällöllisten prioriteettien määrittely. Talousvaliokunta korostaa myös asiaan liittyvän hallituksen ja eduskunnan välisen yhteistyön tarvetta ja ajankohtaisuutta. Mahdollisista sisällöllisistä puheenjohtajakautteen ja komission ohjelmaan liittyvistä vaikuttamistavoitteista ovat valiokunnan käsittelyssä huomion kohteeksi nousseet esimerkiksi kiertotalous, ilmasto- ja energiapolitiikka, koheesiopolitiikka ja kauppapolitiikka. Myös Ison-Britannian EU-ero ja uuden EU-suhteen määrittäminen tulevat heijastumaan merkittävästi Suomen puheenjohtajakautteen.

Tuleva rahoituskehys ja koheesiopolitiikka

Yksi keskeisimmistä ajankohtaisista neuvotteluprosesseista on alkuvuodesta 2018 käynnistytävä keskustelu tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä (2021—). Päämiestason keskustelu asiasta aloitetaan helmikuun huippukokouksessa, ja komission ehdotusta rahoituskehyksiksi odotetaan toukokuussa. Neuvottelusta on odotettavissa vaikea erityisesti Ison-Britannian lähestyvän EU-eron vuoksi. Talousvaliokunta yhtyy valtioneuvoston lähtökohtiin Ison-Britannian EU-eron huomioimisesta rahoituskehysten kokonaistasossa, tiukasta budjettikurista sekä Suomen nettomaksuisuuden kohtuullisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Samalla on kuitenkin kiinnitettävä huomiota tarpeeseen uudistaa budjettia rakenteellisesti.

Talousvaliokunta on aiemmin rahoituskehyskiä koskevasta vaikuttamisesta lausumassaan (TaVL 37/2017 vp — E 34/2017 vp) todennut, ettei ratkaisuja pidä tehdä budjettia tasaisesti leikkaamalla vaan kohdennetusti. Tältä kannalta talousvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota koheesiopolitiikkaan. Tasapainoisen aluekehityksen, elinkeinojen edistämisen ja innovaatorahoituksen kannalta koheesiorahoituksella on keskeinen merkitys. Koheesiorahoituksen BKT-pohjaiset kriteerit ovat kuitenkin ongelmallisia, ja Suomi on ollut nykyisellä ohjelmakaudella merkittävä nettomaksaja. Rahoituksen taso ja oikea kohdentuminen tulee turvata uudistamalla jakokriteereitä ja ehtoja rakenneuudistuksia ja innovaatioita edistävään suuntaan huomioiden myös koheesiorahojen tehokas käyttö. Koheesiorahoituksen pääpainon tulisi olla kasvun, työllisyyden ja innovaatioiden edistämisessä. Talousvaliokunta pitää tärkeänä lisätä kunnianhimon tasoa koheesiopolitiikkaan liittyvässä EU-vaikuttamisessa ja korostaa, että Suomen tulee myös tältä osin tavoitella suhteellisesti mahdollisimman korkeaa suoraa ja välillistä saantoa.

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2018 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 22.2.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen sin
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Petri Honkonen kesk (osittain)
jäsen Hannu Hoskonen kesk (osittain)
jäsen Laura Huhtasaari ps (osittain)
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Markus Lohi kesk (osittain)
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd (osittain)
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Ville Skinnari sd (osittain)
jäsen Joakim Strand r
jäsen Antero Vartia vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen